

**KESKUSTAN ALAKOULU
LUKUVUOSISUUNNITELMA**

LV. 2024-2025

SISÄLLYSLUETTELO

1. Koulun henkilökunta, yhteystiedot ja oppilasmäärä	3
2. Keskustan alakoulun toimintakulttuuri	5
3. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	5
3.1 Oppiva yhteisö	5
3.2 Hyvinvointi ja turvallinen arki	7
3.3 Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely	11
3.4 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	11
3.5 Osallisuus ja demokraattinen toiminta	12
3.6 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	14
3.7 Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen	14
4. Yhteistyö	14
5. Oppimisympäristöt - kehittämisen tavoitteet	16
6. Työtavat - kehittämisen tavoitteet	16
7. Koulutyön yleinen järjestäminen	16
7.1 Työaika lukuvuonna 2024-2025	16
7.2 Oppituntien alkamis- ja päättymisajat	16
7.3 Toiminta- ja teemapäivät sekä koulun ulkopuolinen opetus	17
7.4 Ruokailuajat	19
7.5 Oppilaiden ja opettajien lukujärjestykset	19
7.6 Välitunnit ja välituntivalvonnat	19
7.7 Valinnaisuuden järjestäminen	21
8. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	21
9. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta	21
9.1 Päivänavaukset	21
9.2 Kerhotoiminta	22
9.3 Koulumatkat ja koulukuljetus	22
9.4 Aamu- ja iltapäivätoiminta	22

Liitteet

1. Koulun henkilökunta, yhteystiedot ja oppilasmäärä

Keskustan alakoulu
Myllykatu 3 A
29200 Harjavalta

Luokka	Opettaja	Oppilaat	Opetustila	puh.nro
1A	Miia Mukkala	14	Y 304	044 432 5483
1B	Anne Levonen	18	Y 219	044 432 5484
2A	Satu Kava	12	U 218	044 432 5492
2B	Sanna Ylöstalo	11	U 217	044 432 5502
3A	Tuuli Tenho	18	Y 305	044 432 5294
3B	Liisa Tuumi-Ilomäki	19	A 211	044 432 5493
4A	Mari Hamppula	16	A 307	044 432 5303
4B	Elina Vihelä	16	A 310	044 432 5407
4C	Jyrki Pellonperä	14	A 305	044 432 5458
5.lk	Heli Marttila-Siitonen		Pikkukoulu	044 432 5497
5.lk	Raija-Leena Salo		Pikkukoulu	044 432 5503
5.lk	Sirpa Virtanen	52	Pikkukoulu	044 432 5494
6A	Heikki Asikanius	16	A 405	044 432 5499
6B	Heli Sillanpää	15	Pikkukoulu	044 432 5495
6C	Heidi Mäkelä	17	A 306	044 432 5412
0-1 V	Piia Koivula	7	U 233	
1-3 vertti	Piia Myllylä	5	U 233	044 4325506
3-4 V	Jenni Kivioja, apulaisrehtori	8	U 235	044 432 5316
1-2D	Anni Varheenmaa	10	A 216	044 432 6096
3-4D	Mari Varjus	10	A 214	044 432 5496
4-5E	Susanna Vuorenpää	10	A 412	044 4325498
5-6D	Hannele Henriksson	9	Pikkukoulu	044 432 5464
laaja-al. eo	Marianna Antila		Pikkukoulu	044 432 5500
laaja-al. eo	Marjo-Riitta Piisi/Anneli S-L		A 217	044 4325382
laaja-al. eo	Hille Halminen		A 404	044 432 5463
laaja-al. eo	Anne Piikkilä		U 219	044 432 5304
resurssi/valo/s2	Eeva Heikkinen-Kemppinen		A 303	044 432 5501
Eemeli	Johanna Perkola-Tupala	3	Pikkukoulu	
KS (tn)	Jussi Rintamaa			
KS (ts)	Leena Mäkinen			
RU 6a	Tuula Tyni			
RU 6c, SA 4.lk, 5.lk	Sinikka Nieminen			
ORT, ET	Riitta-Liisa Kortetjärvi			
SA 6.lk	Hanna Viitanen			

Koulunkäynninohjaajat	Puh.nro
Marianne Nummela 3-4V	044 432 5252
Jenni Rantanen 1-3V	044 432 6103
Marita Jääskeläinen 3-4V	044 432 5423
Jenniliina Kovanen 1-3V	044 432 5423
Sari Heinonen 1-2V/yleisopetus	044 432 5418
Nina Pitkälä 0-1V	044 432 5439
Eeva Pärssinen 3-4d	044 432 5393
Sanna Lehtotie 0-1V	044 432 5504
Noora Lähdeviita yleisopetus	044 432 5459
Maria Heikkilä 4-5e	044 432 6098
Jutta Vyrodova 5-6d/yleisopetus	044 432 5325
Tanja Haajanen 5-6d	044 432 6097
Heidi Ketola 3-4d	044 432 6100
Tiia Kaipainen (yleisopetus)	044 432 6099
Riikka Syrjälä 1-2d	044 432 6101
Leena Lindqvist 0-1V	044 432 6104
Mikaela Lahti 4-5e	044 432 5539
Saija Kärkkänen (Helena Päck) 4-5e	044 432 5540
Jenni Mäkinen Eemeli	044 4325542
Minna Latvala Eemeli/yleisopetus	044 432 5505
Sari Vilmunen 1-3V	044 432 5342
Jenni Ruusela 1-3V	044 432 5504
Henna Salo 3-4V	044 432 5431

Muu henkilökunta, aamu- ja iltapäivätoiminta

aamutoiminta				044 432 5308
iltapäivätoiminta				044 432 5332
Irene Huhtala	koulusihteeri			044 432 5547
Saija Peltomaa	koulukuraattori			044 432 5240
Kaj-Eerik Andersson	koulupsykologi			444 503 240
Heidi Saarela	kouluterveydenhoitaja			044 906 7540
Liisa Hietaoja	rehtori			044 432 5298

2. Keskustan alakoulun toimintakulttuuri

Keskustan alakoulun toimintakulttuuria ohjaavat arvot ja painopisteet:

Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen

Turvallisuus

Erilaisuuden hyväksyminen

Hyvinvointi

Vahvuudet ja vahvuuspedagogiikka

Osallistaminen

Kansainvälisyyskasvatus

3. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Keskustan alakoulu kehittää toimintaansa myös Harjavallan kaupungin strategisten painopisteiden sekä sivistystoimialan yhteisten, hyvinvoinnin edistämistä tukevien linjausten suuntaisesti.

3.1 Oppiva yhteisö

Koulun kehittymisen kannalta on tärkeää jakaa koulutuksissa opittua, hyviä ideoita ja sen myötä kehittää koko kouluyhteisön toimintaa. Keskustan alakoulussa toimii sekä kehittämistiimejä että vuosiluokkatiimejä. Myös koulunkäynninohjaajat muodostavat oman tiiminsä. Kehittämistiimeillä on omat tehtävänsä koulun kehittämisessä, joista osa on perustettu kaupunkistrategiaan nojaten, osa koulun käytänteisiin liittyen. **Hyvinvointitiimin** tehtävänä on pohtia toimenpiteitä henkilökunnan hyvinvoinnin tukemiseksi. **Turvallisuusvastaava** arvioi ja kehittää yhdessä suunnittelutiimin kanssa koulun oppilaiden ja henkilökunnan sekä fyysistä että psyykkistä turvallisuutta. **Digitutor/TVT-vastaava** vastaa digiopetuksen pedagogisesta tukemisesta, tietoteknisten laitteiden toimivuuteen liittyvistä asioista, koulun TVT-suunnitelman kehittämisestä ja jalkauttamisesta. **Juhla ja koristelutiimiä** tarvitaan koulun tilaisuuksien suunnittelua ja organisointia varten. **Liikuntatiimi** vastaa välitunti liikunnan sekä liikunnallisempien oppituntien kehittämisestä.

Vuosiluokkatiimien tehtävänä on toimia pedagogisena kohtaustapaikkana. Vuosiluokkatiimien lisäksi säännöllisesti kokoontuvat myös erityisopetuksesta vastaavien opettajien tiimi sekä ohjaajista koostuva tiimi. Tiimeillä on vetäjät, joista koostuu Keskustan alakoulun **suunnitteluryhmä**. Suunnitteluryhmään kuuluvat heidän lisäksi apulaisrehtori ja rehtori. Suunnitteluryhmä organisoii ja koordinoi tiimien työskentelyä. Suunnitteluryhmä pohtii koulun toimintaa ja linjauksia. Pedagoginen ja jaettu johtajuus on osa Keskustan alakoulun arkea. Tiimien vetäjät huolehtivat

suunnitteluryhmässä sovittujen linjausten käytännön toteutuksesta tiimeissä. Vastaavasti tiimeistä nousseet ajatukset tuodaan suunnitteluryhmään yhteiseen keskusteluun.

Säännöllisissä henkilökuntakokouksissa käydään läpi yhteisiä asioita ja tiedotetaan henkilökuntaa ajankohtaisista asioista. Tiimit kokoontuvat noin kahdesti kuussa YS-ajalla.

Koulun toimintaa suunniteltaessa ja vastuutehtäviä pohdittaessa huomioidaan kouluyhteisön jäsenten vahvuudet ja erityistaidot. Opettajat ja muu henkilöstö voivat kertoa rehtorille työhönsä liittyvistä toiveista, haasteista ja täydennyskoulutustarpeista kehityskeskustelussa. Keskustan alakoulussa on valittu opettajia toimimaan erilaisissa vastuutehtävissä: musiikkiesitykset ja niiden harjoittaminen, käsityöluokkien huolto ja siisteys, kansainvälisyshankkeiden vastuhenkilö ja oppilaskunnan hallituksen ohjaus.

Koulutukset ovat tärkeä osa henkilöstön ammatillista kehittymistä. Opettajat ja ohjaajat voivat osallistua rehtorin harkinnan mukaan Osaava Satakunta –hankkeen järjestämiin koulutuksiin. Tavoitteena on, että koulutuksissa saatua tietoa ja taitoa jaetaan työyhteisössä, jolloin koulutuksen sisältö on koko työyhteisön käytettävissä.

Vuosiluokkatiimit (alleiviivatut ovat tiimien vetäjiä)

1-2 tiimi: Miia Mukkala, Anne Levonen, Satu Kava, Sanna Ylöstalo, Piia Koivula, Anni Varheenmaa, Piia Myllylä

3-4 tiimi: Tuuli Tenho, Liisa Tuumi-Ilomäki, Mari Hamppula-Ojala, Elina Vihelä, Jyrki Pellonperä, Jenni Kivioja, Mari Varjus, Susanna Vuorenpää, Eeva Heikkinen-Kemppinen?

5-6 tiimi: Heli Marttila-Siitonen, Raija-Leena Salo, Sirpa Virtanen, Heikki Asikanius, Heli Sillanpää, Heidi Mäkelä, Hannele Henriksson (Susanna Vuorenpää)

Erkkatiimi: Piia Koivula, Piia Myllylä, Jenni Kivioja, Anni Varheenmaa, Mari Varjus, Susanna Vuorenpää, Hannele Henriksson, Marianna Antila, Marjo-Riitta Piisi, Hille Halminen, Anne Piikkilä, Johanna Perkola-Tupala

Kehittämistiimit

Liikuntatiimi: Heikki Asikanius, Sirpa Virtanen, Liisa Tuumi-Ilomäki, Sanna Ylöstalo, Satu Kava, Jyrki Pellonperä

Hyvinvointitiimi: Elina Vihelä, Mari Hamppula-Ojala, Heli Sillanpää, Heidi Mäkelä, ohjaajista Noora Lähdeviita

Juhla- ja koristelutiimi: Tuuli Tenho, Anne Levonen, Raija-Leena Salo, Heli Marttila-Siitonen, Eeva Heikkinen-Kemppinen,

Turvallisuusvastaava Miia Mukkala.

Musiikkivastaava: Heidi Mäkelä

TVT- ja digivastaava: Heikki Asikanius

Käsityövastaava (kovat ja pehmeät aineet): Satu Kava

Oppilaskuntatoiminnan ohjaaminen: Mari Varjus, Eeva Heikkinen-Kemppinen

Suunnitteluryhmä: ensisijaisesti vuosiluokka- ja erkkatiimien vetäjistä (alleiviivatut nimet) turvallisuusvastaava sekä rehtori. Tarvittaessa mukana myös kehittämistiimien vetäjät.

3.2 Hyvinvointi ja turvallinen arki

Hyvinvointi on sekä fyysistä, psyykkistä että sosiaalista laatua. Keskustan alakoulussa pidetään tärkeänä sitä, että oppilas tulee mielellään kouluun, tuntee olonsa koulussa turvalliseksi ja kokee oppimisen itselleen mielekkääksi. Oppilaan näkökulmasta koulussa on tärkeää myös pedagoginen turvallisuus: on mahdollisuus epäonnistua ilman häpeän tunteen pelkoa. Oppilaan tuntemusta hyvinvoinnista vahvistavat kaikki koulu yhteisön jäsenet.

Koulu yhteisön hyvinvointi tarkoittaa myös opettajien, koulunkäynninohjaajien ja muun henkilökunnan hyvinvointia. Yhteiset arvot ja pelisäännöt tukevat kokonaisvaltaista hyvinvointia. Keskustan alakoululla pyritään luomaan hyvää ilmapiiriä ja yhteisöllisyyttä.

Perusopetuslain 39 § mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Turvallisuuden tunnetta luovat asian- ja ajanmukaiset järjestyssäännöt sekä turvallisuus- ja kriisiohjeet. Ohjeiden noudattamista harjoitellaan säännöllisesti mm. poistumis- ja sisäänsuojautumisharjoituksilla.

Liikkuva koulu

Keskustan alakoulussa pyritään aktivoimaan oppilaita liikkumaan koko koulupäivän ajan niin välitunneilla, liikuntatunneilla kuin muillakin oppitunneilla, näin lisäten fyysistä hyvinvointia. Välitunneille on kehitetty erilaisia toimintoja, kuten kepparikeskiviikko, pyöräperjantai ja frisbee-Friday. Piha- aluetta kehitetään lukuvuoden aikana vastaamaan oppilaiden liikunnallisia tarpeita. Harjavallan liikuntapaikkoja pyritään hyödyntämään mahdollisimman paljon. Vuodenaikaan soveltuvaa liikuntaa suositaan.

Ruokapalvelu

Fyysistä hyvinvointia tukee terveellinen ja ravitseva kouluruoka. Kouluruokailussa otetaan huomioon ruoka-, terveys- ja tapakasvatukselliset sekä kestävään elämäntapaan liittyvät tavoitteet. Ruokapalvelun kanssa yhteistyössä toteutetaan erilaisia teemapäiviä. Ruokapalvelu vastaa myös aamu- ja iltapäivätoiminnan välipaloista. Ruokahävikin vähentäminen on tänä lukuvuonna tärkeä yhteinen tavoite.

Opiskeluhoolto

Opiskeluhoiltoa koordinoi Harjavallassa hyvinvointialueen opiskeluhoillon ohjausryhmä. Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa koulu yhteisössä. Koulukohtaista opiskeluhoillon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä tehdään yhteistyössä koulun henkilökunnan, oppilaiden sekä heidän huoltajiensa kanssa. Tärkeää opiskeluhoillon kehittämisessä Keskustan alakoululla on erityisesti yhteisöllinen oppilashuolto. Tavoitteena on nostaa esille lukuvuoden aikana ilmiöitä, jotka vaativat puuttumista ja kehittämistä hyvinvoinnin kannalta. Keskustan alakoululla järjestetään lukuvuosittain 5.-luokkalaisille ja heidän

huoltajilleen toiminnallinen huoltajailta, jonka tarkoitus on herättää keskustelua erilaisista nuorten elämää koskevista teemoista.

Yksilökohtaista oppilashuoltoa varten kootaan moniammatillinen ryhmä huoltajan ja tarvittaessa oppilaan suostumuksen mukaan. Moniammatillisessa ryhmässä voi olla paikalla koulukuraattori, koulupsykologi, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja tai joku muu tahon.

Oppilashuoltoryhmät kokoontuvat keskiviikkoiltapäivisin.

Keskustan alakoulun järjestyssäännöt

Perusopetuslain 39 § mukaan opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöt tarkistetaan Keskustan alakoulussa lukuvuoden alussa. Oppilaat osallistuvat laatimisprosessiin.

Keskustan alakoulun järjestyssäännöt ovat liitteenä.

Kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Harjavallassa on laadittu yhteinen **suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä**. Keskustan alakoulussa noudatetaan kiusaamisen yhteydessä Harjavallan perusopetuksen yhteisiä ohjeita kasvatus- ja kurinpitokeinojen käytöstä. Keskustan alakoulussa puututaan välittömästi havaittuun kiusaamiseen. Oppilaita kehoitetaan puhumaan heti havaitsemastaan kiusaamisesta lähimmälle aikuiselle, ja aikuisen on velvollisuus puuttua tilanteeseen. Tapauksesta riippuen selvitys tapahtuu luokanopettajan toimesta. Vakavammassa tilanteissa rehtori/apulaisrehtori ja kuraattori jatkavat asian selvittelyä, ja ovat yhteydessä oppilaiden huoltajiin. Tavoitteena on, että Keskustan alakoulussa ei kiusata. Kiusaamisen ehkäisemistä tukevat yhteisöllisyys, tunnetaitojen kehittäminen, erilaisuuden hyväksyminen ja sosiaalisten taitojen harjoittelu. Keskustan alakoulussa on laadittu toimintamallit erilaisia kiusaamis- ja väkivaltilanteita varten. Korostamme tilanteiden ennaltaehkäisyä ja siitä syystä olemme laatineet erityiset käyttäytymisen painopisteet eri tilanteissa. Onnistuminen näissä painopisteissä palkitaan, mikä lisää myönteistä toimintatapaa.

KIUSAAMISEN, HÄIRINNÄN JA VÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISY KESKUSTAN ALAKOULUSSA

Harjoitellaan empatiaa, tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä arvostamaan jokaisen yksilöllisyyttä

- Ryhmäytyminen: Käytetään erilaisia työtapoja ja tutustutaan luokkatovereihin tunntiöskentelyn yhteydessä (pari- ja ryhmätyöt).
- Yhteisöllisyys: Työskennellään yhdessä yli luokkarajojen esimerkiksi oppitunneilla, toimintapäivissä, kummioppilaiden kanssa, oppilaskunnan tapahtumissa sekä valinnaisaineiden tunneilla.

Materiaaliesimerkkejä:

- Maltti ja Sinni / Huomaa hyvä
- Positiivinen pedagogiikka /
- Art / Askeleittain / opetusohjelmat

Osallistetaan oppilaat koulun järjestyssääntöjen laadintaan ja tiedotetaan niistä myös huoltajia

- Puhutaan lapsen ja nuoren oikeuksista turvalliseen kouluun.
- Sovitaan säännöt sille, että ei kiusata.
- Laaditaan kouluun selkeät käyttäytymisodotukset ja toimintaohjeet ohjaamaan odotusten suuntaan: **painopisteet**.

Materiaaliesimerkki:

- CICO (Check in Check out)
https://koju.nmi.fi/wp-content/uploads/2020/06/CICO_tuotos.pdf
- Perusopetuslaki

Oppilaille kerrotaan kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän kurinpidollisista ja rikosoikeudellisista seuraamuksista

- Tehdään yhteistyötä ankkuritiimin kanssa.
- Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään opetuksessa vierailijoita (esimerkiksi poliisi).
- Selvittämiskäytännöt loukkaavan kohtelun varalta on mietitty.

Yhteistyö huoltajien kanssa

- Koulu järjestää huoltajailtoja.
- Opettaja tapaa oppilaiden huoltajia tarvittaessa ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti
- Wilman välityksellä tiedotetaan asioista huoltajia.
- Pyritään käynnistämään vanhempiyhdistystoiminta.

KÄYTTÄYTYMISEN PAINOPISTEET JA TOIMINTAOHJEET

CICO (Check in Check out) https://koju.nmi.fi/wp-content/uploads/2020/06/CICO_tuotos.pdf

LUOKKA	VÄLITUNTI	RUOKAILU	KÄYTÄVÄ	TILAISUUDET
<p>odotus: hyvä käytös ja työrauha luokassa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odotan omaa vuoroa. • Pyydän puheenvuoron viittamalla. • Teen hiljaa annetun tehtävän omalla paikalla. 	<p>odotus: toisen koskemattomuuden kunnioittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • En koske toiseen ilman lupaa. 	<p>odotus: ruokarauhan antaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Puhun vain hiljaisella äänellä. 	<p>odotus: rauhallinen liikkuminen käytävällä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikun käytävällä kävellen. • Laitan kengät ja vaatteet siististi omille paikoilleen. • Siirryn välitunnille viipymättä. 	<p>odotus: arvokas käyttäytyminen esiintyjä kohtaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olen hiljaa paikallani ja taputan esityksen päättyttyä.

KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN KESKUSTAN ALAKOULUSSA

- Yleisesti koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu yhden tai useamman muun oppilaan toistuvan loukkaamisen, vahingoittamisen ja/tai syrjimyksen kohteeksi pystymättä puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun. (Lähde: mll.fi)
- Kiusaaminen on esimerkiksi haukkumista, ilkeitä puheita, yksin jättämistä tai eristämistä ryhmästä, tönimistä ja lyömistä. Kiusaamisteot vahingoittavat tai loukkaavat toista. Kiusatuksi joutunut ei pysty yleensä puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun. (Lähde: oph.fi)
- Kiusaamisen ilmenemismuodot voivat olla moninaisia: henkisiä, fyysisiä sekä sosiaalisia. Kiusaamistekoja on usein vaikea tunnistaa ja havaita. Verkossa tapahtuva kiusaaminen jää liian usein piiloon ja käsittelemättä.

Erimielisyyttä vai kiusaamista?

- Kuullaan kiusattua ja kiusaajaa/kiusaajia yhdessä ja erikseen: Onko kyseessä erimielisyys vai kiusaaminen
  - Selvittelyn hoitaa opettaja tai tarvittaessa selvittelytiimi: kuraattori, rehtori, erityisopettaja
- Kiusaaminen todetaan:**
- Keskustelu/kasvatuskeskustelu kiusaajan kanssa, kirjataan Wilmaan oppilaan Tuki-sivulle
  - Kiusaajan/kiusaajien kanssa sovitaan, kuinka käyttäytymistä muutetaan
  - **Seurantakeskustelu** viikon kuluttua kaikkien osallisten kanssa: Onko kiusaaminen päättynyt?
  - Kiusaamisesta ilmoitetaan kaikkien osapuolten huoltajille, jotka tapaukseen liittyvät. Tarvittaessa yhteys myös muihin viranomaisiin ja oppilashuoltohenkilöstöön. Tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen tekeminen. Ks. rikoksen tunnusmerkistön täyttävä kiusaaminen

Jos kiusaaminen ei lopu...

- Asia käsitellään asianosaisten oppilaiden sekä heidän huoltajiensa kanssa yhdessä
- Tarvittaessa kurinpitotoimi: jälki-istunto, kesto Jos kiusaaminen ei lopu...
- **Seurantakeskustelu** viikon kuluttua kaikkien osallisten kanssa: Onko kiusaaminen päättynyt?
- Tarvittaessa yhteys ankkuritiimiin ja lastensuojeluun

Jos kiusaaminen ei lopu...

- Kiusaaminen jatkuu, koulun velvollisuus on tehdä lastensuojeluilmoitus
- Ankkuritiimin konsultointi
- Tukitoimien tarkastelu moniammatillisesti, MAR-ryhmän koollekutsuminen
- Rikosilmoituksen teko, jos tapaus täyttää rikoksen tunnusmerkit
- **Seurantakeskustelu** viikon kuluttua kaikkien osallisten kanssa: Onko kiusaaminen päättynyt?

Jos kiusaaminen ei lopu...

- Lastensuojeluilmoituksen teko
  - Kirjallinen varoitus (oppilaan ja huoltajan kuuleminen, rehtorin päätös)
- Jos kiusaaminen ei lopu...**
- Oppilaan määräaikainen erottaminen koulusta (oppilaan ja huoltajan kuuleminen, sivlan päätös)
- Perusopetuslain mukaisia kurinpitomenettelyjä

Tuen tarpeen jatkuva arviointi: onko oppilashuollollisen tuen tarve? Esim. koulukuraattori, koulupsykologi, terveydenhoitaja

VÄKIVALTATILANTEISIIN PUUTTUMINEN

KESKUSTAN ALAKOULUSSA

- Väki­valta on val­lan, kon­trollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista siten, että se kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja esimerkiksi johtaa tai voi johtaa vamman syntymiseen. Väki­vallanteet voivat olla fyysisiä, henkisiä tai seksuaalisia.
- Fyysinen väki­valta on esimerkiksi tönimistä, repimistä, ravistelua, raapimista, lyömistä, potkimista, tukkimista, kuristamista.
- Henkinen väki­valta on esimerkiksi alistamista, arvostelua, nimittelyä, halveksumista, kontrollointia, eristämistä, tavaroiden hajottamista tai jollakin näistä uhkailua. Myös fyysisellä väki­vallalla uhkailu on henkistä väki­valtaa. (lähde: oph.fi)

Lievä väki­vallanteo välitunnilla... (esim. tönimistä, nimittelyä, painia, kamppaaminen tms.)

- Yhteys huoltajaan puhelimitse ja/tai Wilman kautta tilanteesta riippuen
- Teon kohde ohjataan tarvittaessa terveydenhuoltoon
- Tekijä (-t): merkintä Wilmaan (häiriö- tai väki­valtainen käytös -merkintä) ja lyhyt kirjaus tapahtumista
- Kurinpitotoimi: jälki-istunto, jonka ajankohta ilmoitetaan huoltajille ja oppilaalle. Jälki-istunnon pituus määritellään tapaus- ja oppilaan ikä huomioiden
- Tilanteen seuranta: opettaja, kuraattori, rehtori
- Tarvittaessa ankkuritiimin konsultointi

Vakava väki­valtatilanne, tilanteet toistuvat... (lyömistä, potkimista, pahoinpitely)

- Yhteys huoltajaan puhelimitse, kutsutaan huoltajat ja oppilaat koululle
- Teon kohde ohjataan tarvittaessa terveydenhuoltoon
- Tilanteen selvittely/tukitoimien riittävyden arviointi moniammatillisesti
- Ankkuritiimin konsultointi, josta ohjaus tarvittaessa rikosilmoituksen tekemiseen (rehtori tai asianosainen)
- Uhkaavan tai väki­valtaisen käytöksen kohdistuessa henkilökuntaan täytetään työsuojelun uhka- ja väki­valtalomake, toimitetaan rehtorin kautta työsuojeluun

Jos uhkaava tai väki­valtainen käytös muita oppilaita kohtaan jatkuu...

- Yhteys huoltajaan
- Tapauskohtaisesti koulupäivän keskeyttäminen, ohjataan kuraattorin/oppilashuollon palveluiden piiriin ja laaditaan kouluunpaluusuunnitelma Tuki-välilehdelle
- Ankkuritiimin konsultointi, josta ohjaus tarvittaessa rikosilmoituksen tekemiseen (rehtori tai asianosainen)
- Tilanteen selvittely moniammatillisesti mahdollisimman pian
- Uhkaavan tai väki­valtaisen käytöksen kohdistuessa henkilökuntaan täytetään työsuojelun uhka- ja väki­valtalomake, toimitetaan rehtorin kautta työsuojeluun

Jos edellä olevat toimenpiteet eivät lopeta väki­valtaista käytöstä...

- Kirjallinen varoitus, jota edeltää oppilaan ja huoltajan kuuleminen asiassa. Rehtorin päätös.
- Oppilaan määräaikainen erottaminen koulusta, oppilaan ja huoltajan kuuleminen. Sivistyslautakunnan päätös.

HUOM! Mikäli kriteerit lastensuojeluilmoituksen tekemiseen täyttyvät, ilmoitus on viranomaisella se velvollisuus tehdä.

Jatkuva tuen tarpeen arviointi: Onko oppilaan saama tuki riittävä?

Toimenpiteitä, joita teemme koulussamme väki­valtatilanteisiin puuttuessa. Tilanteet arvioidaan tapauskohtaisesti ja niihin sovelletaan edellä mainittuja toimenpiteitä oppilaan ikä- ja kehitystaso huomioiden.

Työhyvinvointi

Työhyvinvointi ja työssäjaksaminen ovat koulun toiminnan kannalta tärkeää. Henkilökunta vastaa säännöllisesti työhyvinvointikyselyyn, minkä pohjalta laaditaan yksikön työhyvinvointisuunnitelma. Tämän suuntaisesti kehitetään hyvinvointia suunnitelmallisesti. Kehityskeskustelut esimiehen kanssa ja halu kehittää omaa osaamista koulutusten kautta edistävät työntekijän hyvinvointia. Mikäli henkilöstö havaitsee työhyvinvointiin liittyviä epäkohtia, on sen tehtävä ilmoittaa niistä rehtorille ja työsuojeluun. Jokaisen työntekijän tehtävänä on myös pyrkiä edistämään yleisesti hyvää työilmapiiriä. Työyhteisötaitojen kehittäminen lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä. Vuorovaikutustaidot, yhteistyökyky, valmius muutokseen, kyky palautteen vastaanottamiseen ja antamiseen luovat avointa ja positiivista ilmapiiriä. Hyvinvointia kehittämään on perustettu oma tiiminsä, jonka tarkoitus on osaltaan lisätä hyvinvointia ja työssäjaksamista.

3.3 Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Oppilaiden vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan monipuolisen työskentelyn keinoin. Pari- ja ryhmätyöskentelyn avulla harjoitellaan dialogia, mielipiteen ilmaisemista ja keskustelun taitoa. Oppimistilanne itsessään on vuorovaikutusta oppilaan ja opettajan välillä.

Keskustan alakoulussa pyritään käyttämään erilaisia työtapoja, jotta taataan jokaisen oppilaan mahdollisuus oppimiseen. Tehtävien laadinnassa otetaan huomioon oppilaan vahvuudet oppijana. Erilaiset työtavat ja työtapojen monikanavaisuus lisää vuorovaikutusta ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Keskustan alakoululla lisätään tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä oppimisessa. Koulun kannettavat tietokoneet sekä tabletit ovat varattavissa oppilaiden käyttöön. Keskustan alakoululla on nimetty digitutor-opettaja, jonka tehtävänä on kehittää tietokoneiden ja tablettien pedagogista käyttöä ja järjestää opettajille aiheeseen liittyvää koulutusta ja tukea. TVT-laitteista vastaava opettaja puolestaan huolehtii koulun laitteista. Keskustan alakoululla on laadittu TVT-suunnitelma. 4. luokan oppilaat saavat allekirjoitettua sopimusta vastaan käyttöönsä Chromebook-laitteet alakoulun loppuun saakka, jonka avulla Googlen työkalujen käyttöä harjoitellaan

3.4 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Kielen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä otetaan huomioon koulun arjessa. Keskustan alakoulussa puhutaan useita eri kieliä äidinkielenä, joten sekä eri kielet että kulttuurit ovat läsnä koulun arjessa. Suomea toisena kielenään opiskelevat oppilaat (S2) voivat osallistua suomen kielen lisäopetukseen. Valmistavan opetuksen oppilaat, jotka vasta harjoittelevat suomen kieltä, käyvät koulua Valo-luokassa ensimmäiset 9 kuukautta, minkä jälkeen he integroituvat yleisopetuksen ryhmiin.

Opetuksessa pyritään ottamaan huomioon kaikki em. kulttuuriset seikat, sekä tietysti paikallinen kulttuuriperintö. Kulttuurikasvatuksen tulee olla luonteva osa opetusta. Keskustan alakoulussa toimitaan Harjavallan kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelman linjausten mukaisesti. Kulttuuriin liittyy vahvasti uskonto. Keskustan alakoulussa on mahdollista osallistua elämäkatsomustiedon opetukseen. Jos oppilas kuuluu ortodoksiseen kirkkoon, järjestetään hänelle vastaava uskonnon

opetus. Oppilaiden huoltajilta pyydetään erillinen ilmoitus lapsen osallistumisesta esim. kevät- tai joulukirkkoon. Vastaavat tunnustuksettomat rinnakkaistilaisuudet järjestetään.

3.5 Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Kuulluksi, nähtyksi ja huomioituksi tuleminen on tärkeää kaikille koulu yhteisön jäsenille. Arvostuksen kokemus lisää halua osallistua yhteisten asioiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Keskustan alakoulussa pyritään lisäämään sekä henkilökunnan, oppilaiden että huoltajien osallisuutta. Oppilaita ohjataan osallistumaan oman koulutyön, ryhmän sekä koko koulun toiminnan suunnitteluun. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetus suunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien laadintaan sekä koulun järjestyssääntöjen valmisteluun.

Oppilaskuntatoiminta

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan toiminnalla on tärkeä rooli koulun toiminnassa. Se edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Oppilaskuntatoiminta innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan oppilaiden yhteisiin asioihin. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä. Oppilaskunnan hallitus valitaan vuosittain, lukuvuoden alkaessa. Valinta tapahtuu äänestämällä luokkien edustajista hallituksen jäsenet, yksi edustaja ja hänelle varajäsen. Jäsenet koostuvat vuosiluokkien 2-6 oppilaista. Hallitukselle valitaan jäsenistä puheenjohtaja ja hänelle varahenkilö. Vuosiluokansa edustajina he vievät viestiä hallitukselle sekä tuovat kokouksessa päätetyistä asioista tietoa luokkiin. Kokouksista laaditaan pöytäkirja. Oppilaskunnan hallitus kokoontuu sovittuina ajankohtina. Oppilaskunnan hallituksen tehtävänä on pohtia oppilaiden osallisuutta koulussa sekä ideoida ja toteuttaa erilaisia aktiviteetteja oppilaille hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Kummioppilastoiminta

Kummioppilastoiminta lisää yhteisöllisyyttä ja turvallisuuden tuntua. Pienemmät oppilaat saavat tukea isommilta oppilailta, ja vastavuoroisesti isommat oppivat ottamaan nuorempien oppilaiden erilaiset tarpeet huomioon. Viides- ja kuudesluokkalaisten toimivat eka- ja tokaluokkalaisten kummeina. Kummitoiminta perustuu yhdessä tekemiseen ja toimimiseen ajankohtaisten teemojen puitteissa.

Kansainvälisyys

Keskustan alakoulu on lukuvuonna 2024-2025 mukana Erasmus+ Circus -hankkeessa. Hanke on kaksivuotinen, ja se on alkanut jo vuonna 2023. Hankkeen aikana pyritään vahvistamaan omien vahvuuksien löytämistä eri keinoin sekä lisäämällä positiivisen pedagogiikan hyötyjä. Yhteydenpidossa hyödynnetään digiyhteyksiä. Oppilas- ja opettajaliikkuvuuksia sisältyy hankkeeseen, kohteina ovat olleet Romania ja Baskimaa. Keväällä 2025 on tulossa vielä yksi liikkuvuus Italiaan. Vastaavia liikkuvuuksia on ollut myös toiseen suuntaan, eli em. maista on ollut oppilaita ja opettajia tutustumassa Keskustan alakoulussa. Teeman puitteissa toteutetaan myös monialainen oppimiskokonaisuus eli MOK. Kaikki koulun oppilaat ja aikuiset pääsevät osalliseksi

hankkeesta. Toinen hanke eli opettajien Jobshadow-hanke on käynnistynyt syksyllä 2023. Opettajat pääsevät tutustumaan kumppanimaiden koulukulttuuriin ja kehittämään tätä kautta omaa työtään. Tuotokset kootaan yhteiselle sähköiselle eTwinning –alustalle. Syksyllä 2024 on vielä opettajia lähdössä jobshadow-vierailulle jonnekin päin Eurooppaa.

CIRCUS – hanke 1.9.2023 – 31.8.2025 (kaksi kouluvuotta)

CIRCUS as means to learn positive (Sirkus positiivisen oppimisen työtapana)

CIRCUS hankkeen tärkein tavoite on, että kumppanioppilaitosten kaikki oppilaat ja aikuiset voivat osallistua hanketoimintoihin. Tavoitteenamme on, että kaikki voivat tunnistaa omia vahvuuksiaan, vahvistaa omaa resilienssiään ja oppia käyttämään positiivisen pedagogiikan menetelmiä omassa koulutyössään ja elämässään. Tavoitteena on ruokkia osallistujien mielikuvitusta sekä heidän taiteellisia, liikunnallisia, digitaalisia, kielellisiä ja kielellisiä taitojaan. Tavoitteena on tuoda iloa ja onnenhetkiä kumppanioppilaitoksiin.

Sirkusareena tulee tässä hankkeessa olemaan se paikka, jossa tavoitteiden mukaisia taitoja päästään harjoittelemaan. Osallistujat suunnittelevat ja esittävät yksinkertaisia sirkusesityksiä toinen toisilleen (sisältäen musiikkia, julisteita, temppuja, pukuja jne). Jokainen kumppanikoulu järjestää yhden liikkuvuusviikon, jossa koulujen oppilaita ja opettajia tapaa toisiaan. Näiden viikkojen ohjelma sisältää työpajoja hankkeen aiheista. Jokainen kumppanikoulu tuottaa toisilleen esityksiä omasta koulustaan, kaupungistaan ja maastaan sekä valmistaa oman hankemaskotin ja ehdotuksen hankelogoksi.

Hankkeen lopputuotos tulee olemaan ”Vahvuuksien Käsikirja”. Tämä teos tulee olemaan saatavilla sekä digitaalisena että painettuna versiona. Kirjan tarkoitus on rohkaista ja muistuttaa osallistujia positiivisista työtavoista. Tuotetut sirkusesitykset videoidaan ja jaetaan kumppanusten kesken sekä soveltuvien osin myös yhteistyökumppaneille. eTwinning yhteisö mahdollistaa, että yhteistyö on helposti jatkettavissa hankekauden jälkeen ja sinne saamme myös kaikki tuotokset tallennettua koulujen saataville. Hankkeen jälkeen tapaamme kouluissamme oppilaita ja opettajia, jotka ilahduneina muistavat CIRCUS-hanketta,

Kumppanikoulut:

Harjavallan Keskustan alakoulu (koordinaattori)

Instituto Comprensivo ”G.Mazzini”, Castelfidardo, Italia

Bidaide Fundazioa – Amaurre Ikastetxea, Amurrio, Espanja (Baskimaa)

Colegiul National Gheorghe Lazar, Sibiu, Romania

3.6 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Keskustan alakoulussa toimitaan laaditun Keskustan alakoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmanmukaisesti. Suunnitelma päivitetään lukuvuoden 2024-2025 aikana. Tämä on yksi koulumme painopisteistä ja kehittämiskohteista.

3.7 Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen on kasvamista vastuuseen. Toiminta kytketään lapsen lähiympäristöön, kestäviin elämäntapoihin sekä itse tekemiseen. Oppilaita opetetaan säästämään energiaa ja materiaaleja sekä kierrättämään. Kouluruokailun yhteydessä puhutaan siitä, miksi ruokaa ei ole syytä jättää ja jätteiden vaikutuksesta ympäristöön. Keskustan alakoululla kierrätetään: luokissa ja opettajainhuoneessa on omat lajittelupisteensä paperille, muoville, energiajätteelle, metallille, lasille ja biojätteelle.

4. Yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja vanhempainyhdistystoiminta

Perusopetuslain mukaan koulun tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen ja keskinäinen kunnioitus. Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Huoltajan kanssa keskustellaan ja huoltajaa tiedotetaan oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä vallinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista.

Yhteistyömuotoina Keskustan alakoulussa ovat huoltajaillat, kodin ja koulun päivä sekä muita juhlia ja tilaisuuksia, joihin huoltajat ovat tervetulleita. Viestintä huoltajien kanssa tapahtuu pääasiassa Wilman välityksellä, myös puhelimitse ja sähköpostitse. Opettajat tapaavat huoltajat vähintään kerran vuodessa oppimiskeskustelun yhteydessä.

Harjavallan Keskustan alakoulun vanhempainyhdistys ry eli Havu aloitti toimintansa keväällä 2024. Yhdistys aloittelee toimintaansa kehittämällä omia toimintarakenteitaan koulun tukemana. Lukuvuoden aikana vanhempainyhdistys osallistuu koulun toimintaan osana sen tapahtumia ja teemapäiviä. Vanhempainyhdistyksen edustus kutsutaan myös koulukohtaisen opiskeluhuollon työryhmän palaveriin osana yhteisöllistä opiskeluhoitoa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Keskustan alakoulu pyrkii kehittämään yhteistyötä eri hallinnonalojen ja toimijoiden kanssa:

- Pirkkalan alakoulu ja Keskustan yläkoulu
- Nivelvaiheiden yhteistyö: Ekaluokkalaisten ja eskareiden välinen yhteistyö madaltaa kynnystä siirryttäessä eskarista kouluun. Tulevat tilat sekä opettajat tulevat tutuiksi. Kuudesluokkalaisilla on tutustumispäivä/-päiviä yläkoululle. Kummassakin nivelvaiheessa järjestetään siirtopalaveri, jolloin opetuksen kannalta välttämätön tieto siirtyy edelleen seuraavalle asteelle.
- Kirjasto: kirjavinkkaukset, lukuvälkkä
- Museo: yhteistyö perustuu kulttuurikasvatussuunnitelmaan
- Seurakunta: päivänavaukset, alkuopetuksen kirkot, oppituntivierailut
- liikunta-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi
- MLL: lukumummi- ja lukuvaaritoimintaa
- Huittisten musiikkiopisto
- Urheiluseurat
- Yhdistykset ja järjestöt

Koulun sisäinen yhteistyö

Kouluyhteisön jäsenten keskinäinen yhteistyö on tärkeää kouluarjen toimivuuden kannalta. Koulunkäynninohjaajien ja opettajien välinen yhteistyö opetus- ja kasvatustyössä on kuljettava yhteisesti sovituin pelisäännöin. Koulussa toimivat myös koulukuraattori sekä terveydenhoitaja, joiden kanssa työskentely on tiivistä. Ruokapalvelun kanssa neuvotellaan ruokailuun liittyvistä käytänteistä. Tekninen toimi vastaa koulukiinteistön huollosta ja piha-alueiden kunnossapidosta. Koulun käytänteitä käydään läpi syksyn suunnittelupäivässä sekä pitkin lukuvuotta. Yhteiset pelisäännöt ja niiden noudattaminen ovat Keskustan alakoulun kokoisessa yksikössä olennainen asia. Yhteistyötä tehdään laitoshuoltajien ja ruokahuollon henkilöstön kanssa. Tavoitteena on mahdollisimman mutkattomasti sujuva arki ja avoin dialogi.

Yhteissuunnittelutyöaika

Yhteissuunnittelutyöaika (OVTES 6§)

Opetus- ja muiden tehtävien (esim. oman opetuksen suunnittelu ja jälkityöt, arviointi sekä erikseen korvattavat vastuutehtävät) lisäksi opettajan tulee osallistua opetuksen yhteissuunnitteluun, asiaryhmittäisiin neuvonpitoihin, kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä koulun toiminnan kehittämiseen enintään 120 tuntia lukuvuodessa.

Työaikasuunnitelma:

- Opetuksen ja muun toiminnan yhteissuunnittelu: 40h (Opettajakokoukset noin 25h)
- Asiaryhmittäiset neuvonpidot mm. pedagogiset ja oppilashuollolliset palaverit: 10h
- Oppimiskeskustelut: 20h
- Muu kodin ja koulun yhteistyö: 50h

5. Oppimisympäristöt - kehittämisen tavoitteet

- Tilojen tehokas ja innovatiivinen käyttö
- Liikkumaan kannustaminen välituntialuetta ja –välineistöä kehittämällä
- Kirjastoa, museota ja muita kulttuurikasvatusta tukevia kohteita hyödynnetään
- Oppilaat ja huoltajat ovat osallisina oppimisympäristöjen kehittämisessä

6. Työtavat - kehittämisen tavoitteet

- Toiminnallisten työtapojen hyödyntäminen
- Oppilaan osallistaminen ja elämyksellisyys, yhteistyö ja ryhmässä tekeminen
- Oppilaan tietotekninen osaaminen ja monilukutaito
- Eri oppiaineita yhdistetään kokonaisuuksiksi tai ilmiöiksi
- Erilaisten opiskelustrategioiden opettaminen
- Oppilaan itsetunnon vahvistaminen, omien vahvuuksien löytäminen sekä niiden tukeminen vahvuus- ja positiivisuuspedagogiikan välinein
- Tarjotaan rauhoittavia elementtejä (lukeminen, kuvataide, musiikin kuuntelu, rentoutusharjoitukset jne.)

7. Koulutyön yleinen järjestäminen

7.1 Työaika lukuvuonna 2024-2025

Syyslukukausi alkaa 8.8.2024 klo 9.00 ja päättyy 20.12.2024

Lauantaikoulupäivä 28.9.2024

Syysloma 21.-27.10.2024

Kevätlukukausi alkaa 7.1.2025 ja päättyy lauantaina 31.5.2025

Talviloma 17.2.2025 - 23.2.2025

Pääsiäisloma 18.4.2025 - 21.4.2025

Vapaapäivä 2.5.2025 (korvaus lauantaiyöpäivästä 28.9.2024)

7.2 Oppituntien alkamis- ja päättymisajat

1. oppitunti 8.00-8.45
2. oppitunti 9.00-9.45
3. oppitunti 9.45-10.30
4. oppitunti 11.15-12.00
5. oppitunti 12.15-13.00
6. oppitunti 13.15-14.00
7. oppitunti 14.15-15.00

2. ja 3. oppitunti pidetään yhteen (tuplatunti). Ruokatauko klo 10.30-11.15. Opettajat voivat pitää iltapäivällä kaksoistunnin, jolloin välitunti jää pitämättä. Muutoksista informoidaan aina huoltajia.

7.3 Toiminta- ja teemapäivät sekä koulun ulkopuolinen opetus

Toiminta- ja teemapäivät, tapahtumat sekä koulun ulkopuolinen opetus lv. 2024-2025

Elokuu

- Huoltajailta ke 21.8. klo 17.00 (1.lk) ja ke 28.8. klo 17.00 (2.-6.lk)
- poistumisharjoitus 26.8.

Syyskuu

- Liikenneturvallisuusviikko 9.-13.9. (3-4 -tiimi) ok!
- MOVE-mittaukset 5.lk
- Lauantaikoulupäivä 28.9.: Circus ja Unicef -päivä Yhteistyössä vanhempainyhdistyksen kanssa (1. MOK) (5-6 -tiimi) klo 9-12
- Koulukuvaus 23.9.
- 6.lk päivänavaus

Lokakuu

- 5. lk päivänavaus
- Koululaisiinnit alkavat (8.10.-5.12.)
- MOK 2: 16.10. Circus-vahvuus
- Halloween (oppilaskunnan hallitus?) 1.11.

Marraskuu

- toiminnallinen huoltajailta 5.lk
- 4. lk päivänavaus
- lapsen oikeuksien viikko 18.-24.11.2024
- MOK 3: Circus-week

Joulukuu

- pikkujoulut 29.11. (oppilaskunnan hallitus?)
- Itsenäisyyspäivätanssit 5.12. (juhla ja koristelu): koulupäivä klo 9-13
- Joulukirkko/tunnustukseton tilaisuus to 19.12. klo 11.15??
- Ei joulujuhla, laulajaiset tms. jouluviikolla (koulupäivän aikana), jokainen luokka vuorollaan esilaulajina 18.12.

Tammikuu

- Talviliikuntapäivä - Hiittenharjupäivä

Helmikuu

- sanomalehtiweekki
- Vanhojentanssit 7.2.2025
- ystävänpäivä 14.2. (oppilaskunnan hallitus)
- 3. lk päivänvaus

Maaliskuu

- 2. luokan päivänvaus
- (Circus), MOK 4 (5-6lk)

Huhtikuu

- 1. luokan päivänvaus
- Hyvinvoiva Harjavalta -päivä
- Vappusirkus 30.4. MOK 5 (3-4 lk)

Toukokuu

- Opintoretket
- Taidenäyttely/ avoimet ovet (juhla ja koristelu)
- kevätkirkko/tunnustukseton tilaisuus
- Pellejuoksu -tapahtuma koko koululle (1.-2.lk)
- 30.5. klo 11.15 kevätkirkko/kevättilaisuus
- Lukuvuoden päätösjuhla 31.5.

Keväällä oppilaat osallistuvat siivoustalkoisiin.

Näiden lisäksi koulussa järjestetään oppilaskunnan tai muun kouluryhmän järjestämiä tilaisuuksia, tai muuten ajankohtaisia tapahtumia ja teemapäiviä. Luokilla on mahdollisuus järjestää yö- tai iltakouluja. Näihin varataan yhteensä 20 koulupäivää lukuvuodesta.

7.4 Ruokailuajat

	Sali A	Sali B
klo 10.15		
klo 10.20	1a, 1b, 2a, 2b	1-3Vertti, 0-1V, 3-4V
klo 10.25		H-luokka, 1-2d, 3-4d
klo 10.30		
klo 10.35	5.lk, 6b	5-6d
klo 10.40		3a, 3b
klo 10.45		
klo 10.50		4a, 4b, 4c
klo 10.55	6a, 6c	4-5e
klo 11.00		

5-6d ruokailee Myllykatu 10:ssä

7.5 Lukujärjestykset

Liitteenä

7.6 Välitunnit ja välituntivalvonnat

Välitunnit vietetään pääsääntöisesti ulkona. Tiettyä pakkasrajaa ei ole, harkinnan mukaan kovilla pakkasilla oleskellaan sisätiloissa (tuntuu kuin -15 astetta). Välitunnilla noudatetaan välituntialueiden rajoja, järjestyssääntöjä sekä yhdessä laadittuja välituntiohjeita (Liitteenä). Välituntivalvonnassa pihalla on pääsääntöisesti 4-5 valvojaa, joista jokaisella on vastuuvallonta-alueensa. Jokaisen valvonnassa olevan on käytettävä huomioliiviä ja oltava perehtynyt välituntiohjeisiin. Kaikki lapset ovat välitunnilla kaikkien heitä valvomassa olevien vastuulla. Välitunneille on nimetty myös viikon varavalvoja, joka äkkinäisissä tilanteissa tulee avuksi valvontaan.

*Pikkupiha

*3-4 leikkitelineet

*Areena ympäristöineen ja asfalttialue

*5-6 leikkitelineet ja jalkapalloalue

*Asfalttialue ovien edessä (varaston sulkeminen)

VÄLITUNTIVALVONNAT LV. 2024-25
Muista LIIVI, että erotut ☺ OLE
AJOISSA ☺

klo	MA	TI	KE	TO	PE
8.45 – 9.00	Riikka Noora Heidi K. Susanna Saija Jutta	Anne P. Noora Tuuli Heidi K. Riikka Jutta	Heidi K. Satu Noora Anne L. Eeva P.	Eeva P. Heidi K. Elina Heli S. Noora Jutta	Mari V. Susanna Miia Tuuli Jutta
10.30 – 10.45	Anne P. Heikki Eeva H.-K. Heidi M. Maria	Heidi M. Marianna Maria Elina Heikki	Mari H.-O. Eeva H.-K. Heidi M. Heikki Jyrki Marianna	Heikki Mari H.-O. Eeva H.-K. Jyrki Maria	Eeva H.-K. Heli M.-S. Heikki Maria Jyrki
10.45 – 11.00	Jenni K. Anne L. Miia Anneli Tiia	Hille Susanna Anneli Tiia Sari H.	Jenni K. Hille Anne L. Anneli Sari H.	Hille Jenni K. Tiia Anneli Sari H.	Jenni K. Hille Anne L. Tiia Mikaela
11.00 – 11.15	Johanna Tuuli Sirpa Heli S. Hannele Tanja	Anne P. Sirpa Johanna Raija-Leena Eeva P. Mikaela	Satu Johanna Raija-Leena Sirpa Liisa Tuuli	Raija-Leena Heli S. Heli M.-S. Johanna Eeva P. Sirpa	Mari V. Raija-Leena Sanna Anni Minna
12.00 – 12.15	Satu Liisa Sanna Marianna Minna	Sanna Miia Satu Elina Mari H.-O.	Anni Marianna Liisa Riikka Minna	Anni Sanna Saija Liisa Minna	Saija Heli M.-S. Riikka Jyrki Mikaela
13.00 – 13.15	Anne P. Mari V. Mari H.-O. Saija Mikaela	Anni Hannele Heli M.-S. Sari H. Tanja	Miia Heidi M. Hannele Elina Tanja	Mari V. Susanna Heli S. Hannele Tanja	
14.00 – 14.15	Jenni M.	Jenni M.	Jenni M.	Jenni M.	

7.7 Valinnaisuuden järjestäminen

Harjavallan alakoulujen 5. ja 6. luokkien oppilaat opiskelevat yhden vuosiviikkotunnin valinnaisainetta. Valinnaisaineen tarkoitus on toisaalta syventää opetussuunnitelman mukaisten oppiaineiden osaamista, toisaalta vahvistaa laaja-alaisten osaamisalueiden hallintaa. Valinnat tehdään keväisin 4. ja 5. luokalla. Valinnaisaineet ja niiden sisältö määräytyvät lukuvuosittain mm. oppilaiden kiinnostuksen pohjalta, ja ne hyväksytään sivistyslautakunnassa osana koulun lukuvuosisuunnitelmaa. LV. 2024-2025 viidensien ja kuudensien luokkien oppilaat opiskelevat kolme eri valinnaiskursssia lukuvuoden aikana. Valinnaisainevaihtoehtoja oli valittavana yhteensä 23. Valintojen perusteella muodostuivat seuraavat valinnaiskurssit: kädentaikädentaidot/savityö, retkeily ja luontoliikunta, yö ulkona, mediapaja, lemmikkieläimet, hiljainen työskentely, jooga, sarjakuvapaja, lautapelipaja, tanssi, tiedettä ja tutkimuksia sekä arjen taidot.

8. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi pohjaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Oppimisen eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa lähestytään aihetta niin, että kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä ja teemoja kokonaisuuksina. Oppilaat ovat mukana kokonaisuuksien suunnittelussa ikätaso huomioiden. Monialainen oppimiskokonaisuus on kestoltaan oppilaan yhden viikon tuntimäärä. Kokonaisuus voidaan pilkkoa useammalle päivälle.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia suunniteltaessa hyödynnetään mahdollisimman paljon vierailuja, esittelyjä, toiminnallisuutta ja muita paikallisia voimavaroja. Keskustan alakoulun monialainen oppimiskokonaisuus toteutetaan lukuvuoden kuluessa. Teemana on ”Circus” positiivisen oppimisen työtapana. Tavoitteena on, että kaikki oppilaat oppisivat tunnistamaan omia vahvuuksiaan, vahvistamaan omaa resilienssiään ja oppia käyttämään positiivisen pedagogiikan menetelmiä omassa koulutyössä ja elämässä. Oppimiskokonaisuus suunnitellaan tavoitteiden ja integroitavien aineiden osalta, ja kokonaisuuden onnistumista arvioidaan kevään aikana.

9. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

9.1 Päivänavaukset

Keskustan alakoulun yhteisistä päivänavauksista vastaavat oppilaat opettajien ohjauksella. Kukin vuosiluokka vuorollaan järjestää päivänavauksen Harjavalta-salissa kerran kuussa. Seurakunta

järjestää koulussa tunnustuksettomia päivänavauksia. Tarpeen mukaan järjestetään yhteisiä päivänavauksia Harjavaltasalissa eri teemoihin liittyen. Opettajat vastaavat päivänavausten järjestämisestä omissa luokissaan.

9.2 Kerhotoiminta

Koulun järjestämä kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastaa toimintakulttuuria. Harjavalta on saanut hankeavustusta opetushallitukselta lukuvuodeksi 2024-2025, jonka turvin Harrastamisen Harjavallan malli järjestää kerhotoimintaa perusopetusikäisille. Kerhoista tiedotetaan kohderyhmille Wilman ja some-kanavien kautta. Kerhot on pyritty järjestämään alkaen heti koulupäivän päätyttyä, ja niissä tarjotaan myös pientä välipalaa.

9.3 Koulumatkat ja koulukuljetus

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat kävellen tai pyörällä. Syyslukukauden alussa liikenneturvallisuusviikolla käydään läpi liikenteeseen liittyviä turvallisuusasioita.

Keskustan alakoulun oppilaista osa on koulukuljetuksen piirissä. Kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan ajoissa huoltajille, kuten kuljetusajoista ja –reiteistä, ja odotusajoista koulussa. Kuljetusten lähtö- ja saapumispaikka on koulun ruokalan pääty. Kuljetusoppilaiden siirtymistä valvotaan, samoin kuljetusta odottavat odotusoppilaat ovat valvotusti koulun tiloissa, ellei huoltajien kanssa ole asiasta toisin sovittu.

9.4 Aamu- ja iltapäivätoiminta

Hyvin järjestetty aamu- ja iltapäivätoiminta tukee koulun perustehtävää ja luo lapselle eheän ja tasapainoisen koulupäivän. Aamutoiminta alkaa Keskustan alakoululla klo 6.30 tai myöhemmin, riippuen huoltajien etukäteen ilmoitetuista ajoista. Aamutoiminnassa tarjotaan lapselle aamupala ja rauhallista tekemistä. Iltapäivätoiminnassa leikitään ulkona, tarjotaan mahdollisuus läksyjen tekoon, pelataan, leikitään, askarrellaan ja syödään välipala. Iltapäivätoimintaan voi osallistua klo 17.00 saakka. Toiminta on tarkoitettu 1-2 –luokkalaisille sekä erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Toiminnassa tulee olla paikalla riittävä määrä koulunkäynninohjaajia. Iltapäivätoimintaan laaditaan vuosittain toimintasuunnitelma.

10. Etäopetus

Mikäli lähiopetus joudutaan koronan takia joko kokonaan tai osittain keskeyttämään ja siirtymään etäopetukseen, noudatetaan viranomaisten antamia ohjeita. Ennen etäopetukseen siirtymistä, voidaan tehdä erityisiä opetusjärjestelyjä, joiden avulla saadaan lisättyä väljyyttä ja vähennettyä kontakteja esim. voidaan vuorotella etä- ja lähiopetuksen välillä.

Etäopetuksessa tulisi noudattaa seuraavia periaatteita:

- Oppilaisiin ollaan yhteydessä joka päivä.
- Virallinen viestintäkanava on Wilma.
- Opetuksessa käytetään sähköistä oppimisalustaa (esim. Pedanet) ja sähköisiä työkaluja (esim. Meet) kaikilla luokka-asteilla.
- Huoltajien luvalla voidaan perustaa luokan oma Whatsapp –ryhmä.
- Luokat 1.-3. ja pienryhmä jatkavat lähiopetuksessa, samoin erityisen tuen oppilaat, ellei muuta ohjeisteta.
- Huolehditaan, että kaikilla oppilailla on käytössään opetukseen tarvittavat välineet ja yhteydet.
- Oppilashuoltopalvelut ovat oppilaiden käytössä.
- Oppilaille tarjotaan kouluateria joka päivä.

JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

KESKUSTAN ALAKOULU LV. 2024-2025

1. Järjestyssääntöjen tarkoitus ja soveltaminen

Järjestyssääntöjen tarkoitus on edistää koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Järjestyssäännöt ovat voimassa kouluaikana kaikessa koulun toiminnassa.

2. Turvallisuus, viihtyisyys ja opiskelun esteetön sujuminen

Hyvä käytös

- Kohtelen kaikkia ystävällisesti, enkä kiusaa muita.
- Puutun kiusaamiseen kertomalla siitä aikuiselle.
- Otan muut huomioon ja annan toisille opiskelurauhan.
- Tervehdin toisia.
- En kiroile, puhun kauniisti.
- Noudatan hyviä ruokailutapoja.
- Pukeudun asiallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
- Saavun ajoissa oppitunnille.
- Omat eväät (karkit, muut syötävät ja juotavat) tuon kouluun opettajan luvalla. Purkkaa en tuo kouluun.

Oleskelu ja liikkuminen

- Siirryn välitunnille ja luokkaan ripeästi, ja vietän välitunnit ulkona välituntialueella.
- Liikun koulun sisätiloissa kävellen.
- En poistu koulun alueelta koulupäivän aikana ilman lupaa.
- Käytän koulupäivän aikana pyöräillessäni tms. välinettä käyttäessäni kypärää.

Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen

- Huolehdin koulun omaisuudesta, oppimateriaaleista ja omista tavaroistani sekä kunnioitan toisten omaisuutta.
- En roskaa ja siivoan jälkeni.
- Jos liikaan tai vahingoitan koulun omaisuutta, olen velvollinen puhdistamaan tai korvaamaan aiheuttamani vahingon.

Turvallisuus

- Ilmoitan turvallisuuteen liittyvästä viasta tai puutteesta välittömästi koulun henkilökuntaan kuuluvalle.

- Liikun välitunnilla turvallisesti ottaen toiset huomioon.
- En koske toiseen ilman lupaa.
- Talutan pyörää piha-alueella.
- Koulun pihalla lumipallojen heittäminen on kielletty.

Tietokoneen, matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö

- Olen koulussa oppiakseni asioita: Kännykät, älykellot ja muut laitteet säilytän repussa tai kännykkäparkissa äänettömällä koulupäivän ajan.
- En julkaise toisesta henkilöstä otettua valokuvaa tai videota ilman tämän lupaa internetissä, sosiaalisessa mediassa tai muussa julkisessa paikassa.
- En kopioi tekstiä tai kuvia luvatta lähdetä ilmaisematta.

Päihteet ja vaaralliset esineet

Lailla kiellettyjen, vaarallisten tai omaisuuden vahingoittamiseen tarkoitettujen esineiden tai aineiden tuominen kouluun on kiellettyä. Tämä koskee muun muassa päihteitä, veitsiä, ampuma-aseita, laserosoittimia sekä vastaavia esineitä ja aineita.

Kurinpito

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää ohjeistuksen kurinpitokeinojen käyttämisestä.

Perusopetuslain mukaisia kurinpitokeinoja ovat:

35 § 3 mom. siivousvelvoite, 35a § kasvatuskeskustelu, 36 § 1 mom. jälki-istunto, 36 § 2 mom. oppilaan määrääminen poistumaan, 36 § 3 mom. oppilaan opetukseen osallistumisen evääminen, 36 § 4 mom. oppilaan määrääminen tekemään kotitehtäviään, 36 § 1 mom. kirjallinen varoitus ja 36 § 1 mom. määräaikainen erottaminen.

Perusopetuslain mukaisia turvaamistoimenpiteitä ovat 36b § 1 mom. oppilaan poistaminen tilasta, 36d § esineiden tai aineiden haltuunotto.

Opettajalla ja rehtorilla on oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat.

Rehtori tai opettaja voi ottaa häiritsevät tai vaaralliset esineet tai aineet tarvittaessa haltuunsa.

Koulun rehtorilla ja opettajilla on velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

3. Järjestyssääntöjen seuranta ja tarkistaminen

Järjestyssäännöistä tiedotetaan Wilman kautta. Ne käsitellään yhdessä henkilökunnan ja oppilaiden kanssa aina lukuvuoden alussa. Järjestyssääntöjä päivitetään tarvittaessa huoltajien, oppilaiden tai henkilöstön aloitteesta. Ennen järjestyssääntöjen vahvistamista tulee kuulla oppilaskuntaa.

Järjestyssääntöjen toimivuutta tarkastellaan lukuvuoden lopussa koulutyön arvioinnin yhteydessä.

Nämä järjestyssäännöt on hyväksytty Keskustan alakoulun henkilökuntakokouksessa 13.8.2024. Oppilaskuntaa on kuultu ennen sääntöjen hyväksymistä.

AREENAN KÄYTTÖ:

- Areenavuorot vuosiluokittain, tästä erillinen lista
- Tyhjälle areenalle saa mennä kuka tahansa. Kun areenalla on pelivuorossa olevia oppilaita, muut oppilaat siirtyvät muihin välituntiaktiviteetteihin.
- Areenalla saavat olla vain ne, jotka ovat pelaamassa. Ei areenan reunalla istuskelua.

VÄLITUNTIVÄLINEET:

- Sen minkä lainaat, palautat
- Omia leikkivälineitä (hyppikset, pallot) on sallittua tuoda kouluun omalla vastuulla
- Frisbee-koreihin voi heitellä vain pehmeillä kiekkoilla

LEIKKIPIHAT:

- 3-4lk ja 5-6lk omat leikkipihat. Jos leikkipiha on tyhjä, saa muidenkin luokkien oppilaat mennä leikkimään sinne.
- Pikkupiha on tarkoitettu vain 1-2 –luokkalaisille, pikkupihalla ei pallopelejä
- 1-2 -luokkalaiset saavat olla myös isolla välkkäpihalla ja 3-4lk leikkipihalla
- Jalkapallomaalit: pikkumaalit 1-3lk, isot maalit 4-6lk

KEINUT JA LIUKUMÄET:

- Keinutaan riittävää varovaisuutta noudattaen
- Liukumäkeä lasketaan alas istuen, kasvot menosuuntaan
- Ei kiivetä liukumäkeä pitkin ylös

ULKOVESSAT:

- Ei asiatonta oleskelua WC-tiloissa

SISÄVÄLITUNNIT PAKKASKELEILLÄ:

- Oleskelu omassa luokassa ja oma opettaja hoitaa valvonnan
- Pakkasraja: tuntuu kuin -20 astetta
- Sisävälitunnista tiedotetaan yhteisesti koko koulua

MUUTA:

- Skuuttien kanssa temppuilu sallittu, kypärä päässä Harjavalta-salin päädyssä asfalttipihalla
- Polkupyörä/sähköpotkulauta talutetaan pihan poikki
- Pyöräily koulumatkoilla ja kouluaikoina pyöräilykypärä päässä
- Päiväkodin aidalla ei kiipeillä/roikuta, tai muutenkaan häiritä päiväkodin pihassa leikkijöitä huutelemalla
- Pyörätelineillä ei oleskella välituntisin
- Kaikki leikitappelu ja paini on välituntisin kiellettyä
- Jos oppilaalla on välitunnilla puhelin mukana, luovuttaa hän sen välituntivalvojalle, joka vie puhelimen kansliaan loppupäiväksi. Oppilas hakee puhelimensa koulupäivän päätyttyä.
- Puhelimen voi ottaa esille koulupäivän päätyttyä aikaisintaan pyörätelineillä.

Päivitetty 13.8.2024

Päivitetään tarvittaessa. Aikuiset valvovat ohjeiden noudattamista.